

18
1741, 146

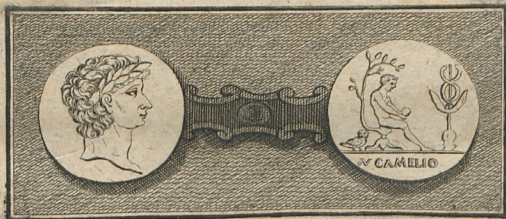
DISSERTATIONEM SOLLEMNEM
DE
AVGVSTO
CONTRARIA MEDICINA CVRATO
PRO HONORIBVS DOCTORIS

Ad D. Septembr. c[irca] 15 cc xxxxi.

DEFENDET

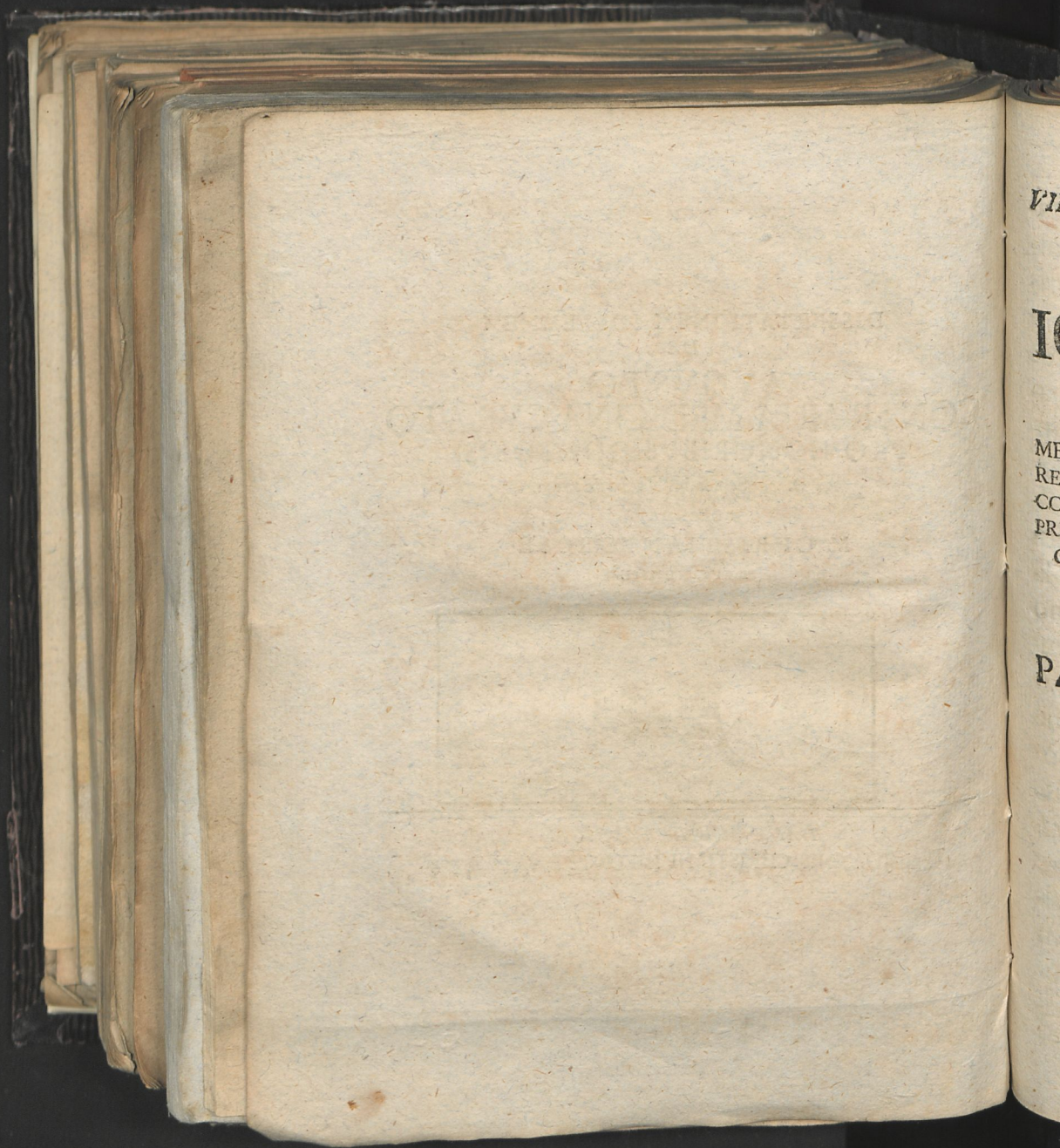
M. CHRISTIANVS ROSE

RVPINENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis JOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

VII

IO

ME
RE
CO
PR
C

PA

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIEN-
TISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO
IOANNI THEODORO
ELLERO

MEDICINAE DOCTORI, AVGVSTISSIMO PORVSSORVM
REGI A CONSILII AVLICIS, EIVSDEMQUE ARCHIATRO,
COPIARVM POTENTISSIMI REGIS PRAEFECTO MEDICO
PRINCIPI, REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARVM, ET COLLE-
GII MEDICO-CHIRVSGICI BEROLINENSIS DIRECTORI,
SVPREMI MEDICORVM COLLEGII DECANO,
ET SANITATIS COLLEGII
SODALI.

PATRONO ATQVE FAVTORI SVO
ÆTERNVM COLENDO

HANC

DE AVGVSTO CONTRARIA MEDICINA CVRATO

SOLLEMNEM DISSERTATIONEM

D. D. D.

M. CHRISTIANVS ROSE.

DIFFICILIVS VIR ILLVSTRIS ATQVE EX-
CELLENTISSIME veniam a TE im-
petrarem paululum insolentioris
audaciæ meæ cum CLARISSIMO
TVO NOMINI paginashasce, ecce
munus exiguum, dicam ad ostentationem ma-
gis quam ad commendationem illarum in-
scripserim; nisi confusus humanitate TVA
prorsus incredibili, mitius TE iudicaturum de il-
lis sperassem, quæ quamdam licet temeritatem
atque licentiam arguant, vtcunque tamen ali-
quam ex voluntate officiosissima atque acerrimo
placendi studio gratiam promereri debent, Enim-
vero siquidem præclara TVA in rempublicam, in
salutarem disciplinam, in miseros denique atque
adfectos prope innumeros, merita omnibus an-
te oculos versantur, quid fieri poterat facilius,
aut quid debebat iustius, quam me, cum leui
scripturæ gratiam atque auctoritatem conciliare
volebam, illuc confugere, vbi non fallax præsi-
dium aut defunctorium studium metuendum
erat. Sufficerent hæc ad excusationem si qua o-
pus erat audaciæ, sed aliud accessit grauius inci-
tamentum

tamentum propositi mei. Videbaris mihi VIR
HUMANISSIME aliquanto benignius excipere scri-
ptum, in quo materies explicatur, quæ clarissi-
mo testimonio demonstrat, esse in diuinis vete-
rum reliquiis quamplurima, ex quibus ars medi-
ca illustrari, & ornamentum haud vulgare acci-
pere possit. Hæc vero cum arctissimum illud
medicinæ præceptorum & humaniorum littera-
rum vinculum hic aliquanto diligentius rimandum
ostendat, neminem profecto TE digniorem of-
fendebam, cui istud Specimen ceu fautori, ceu
peritissimo iudici inscriberetur. Adeo rari pro-
ueniunt in terris nostris, qui vltra quæstuosam
mercedem cogitant, vt fere optimus quisque si-
bi videatur, qui neglecta seuera proficiendi lege
irruat in Aesculapii arcem, sacra contaminet,
aufugiat, animas venetur, & experimenta per
mortes faciat. Hi quod si forte in talia incidant,
quæ nec libenter legunt, & nunquam intelli-
gunt, aliquoties iam experientia doctus obserua-
ui, misellos crispare nares, ingemiscere altum,
& oculis nescio quid detestabile, quasi qui in-
genti magno excitati fuissent, auersantur. Hi
itaque

itaque cum nihil præclarum, nihil utile, nihil iu-
cundum putant, nisi quod ipsorum iudicio pro-
betur, per omnem vitam, quem ipsi mereban-
tur contemptum, in literas sibi ignotas coniciunt,
bellumque cum ipsis perpetuum gerunt. Ex
aduerso autem illorum sibi pro se quisque bonus
ad imitationem exemplum proponit, qui licet
non omnia, quæ ad vastissimum eruditionis titu-
lum spectant deuorauerit, nulli tamen eiusdem
parti pretium constitutum negare, aut eam quam
non didicerunt, palam fastidire, accusare, aut
conuitiis proscindere audent; verum qui curiosi-
us in singula inquirunt, nec cœlum se louis te-
nere arbitrantur, si ingentem specificorum, præ-
seruatiuorum, Catholicorum, Panchrestorum,
aliorumque id genus remediorum vel memoria
fatis tenaci comprehenderunt, vel longissimo
temporum usu congesserunt. A singulis ita ac-
cepi, & ex eruditissimis scriptis TVIS hoc iudicauit,
VIR ILLUSTRIS ATQVE DOCTISSIME, quantum
TIBI ignobile istud hominum genus, de quo di-
xi displicere oporteat, qui ad eximium sæculi
nostri decus non mirifica solum medendi dexte-
ritate

ritate atque scientia, sed rara etiam in vario litterarum genere, præcipue in liberalioribus studiis, cognitione, **ILLVSTRE TVVM NOMEN**, ab oblivione vindicasti. Has ego dotes atque singulares virtutes **TVAS** ne præconum aut adulatorum in morem extulisse videar, placet de illis nihil amplius adicere, ne in suspicionem incidam, aut parum me dixisse aut ex more illorum, qui invidiosis laudationibus quovis modo gratiam atque favorem aliorum consequi student. Illud tamen unicum ut disimulem nequaquam a me possum impetrare, me illos felices existimare, qui **TVA**, o quam præclara amicitia fruuntur, feliciores qui præsentissimo auxilio **TVO** sanitati restituuntur felicissimos autem illos, quibus **TVIS** auspiciis & commendationibus crescere, diuina providentia, & voluntate **TVA** benevolentissima conceditur. Hisce nunc atque condita per omnes vitæ meæ dies **NOMINIS TVI** sempiterna æstimatione, ac de clarata studii & voluntatis meæ duratura deuotione litteras **ILLVSTRI TVO NOMINI** inscriptas perficio, vota tamen ipsis iungens & ardentissimas preces pro **TVA** ac **TVORVM** perpetua salute,

pro

DISSERTATIO
DE
AVGVSTO CONTRARIA MEDICINA
CVRATO.

---

§. I.

ARtium atque disciplinarum nescio quo pacto acciderit, vt Medicina fere omnium vltima atque extrema ad illum perspicuitatis gradum, qui nunc saeculo nostro blanditur, peruenerit: Siquidem vrgens necessitas impellere debebat quam plurimos, vt omni studio incumbere in artem sibi suisque profuturam ornandam atque exercendam. Tamen inter alios disciplinarum antecessores egregie paucos semper existisse videmus qui Medicinae peritiam sibi solis vindicassent, suis auspiciis exercuissent inque illa tam utili tamque necessaria arte eo euentu plurimum elaborassent, vt posteritatis iudicio ex obscuris tenebris quibus inuoluta erat illam extraxisse, certisque hominum commodis atque emolumentis aptasse viderentur. Vt enim permultos fuisse apud omnes populos concedamus, qui Hippocratis ingeniosam industriam & subactum iudicium medendo antevererunt, nullum tamen illorum credibile est viae instituisse, quam ratio dictauerat, experientia vero & quotidianus rerum vsus comprobauerat: Cum Asclepiadae de Theoria securissimi, nihil nisi quod a parentibus viderant agerent, Philosophi vero fati in Theoria sequenda diligentes, quoniam simul vniuersi huius naturam scrutabantur, ab artis operum nimis raro studio, ad experientiam non deducerentur. Adeo ante illum quantum li-

A
cet

eet suspicari Medicina, nisi præceptis & coniecturalis va-
 riarum rerum præceptio nulla erat. Sed & post illum
 simul atque enormis illa dissentienti, atque disputandi li-
 bido omnium fere animos occupavit, nihilque præter pu-
 tidas quasdam *τερσελειας* & *Φλυαγίας* inuexit, corrupta me-
 dendi regula stetit & obmutuit. Tum vero Medicorum
 scholæ, Gymnasia diceret, porticus erant, in quibus de
 variis, quæ neque ad cælum neque ad terram pertine-
 bant rebus, quisque ingenti clamore pugnabat, & di-
 scipulos quid hic absurdi, ille periculosi, alter parum
 possibilis præciperet docebat. Tunc sectas vidisses ne-
 que numero neque sententiarum diuersitate vn-
 quam conciliandas, quarum omnium potissima hæc erat
 cura, ne cuilibet cum altero doctore conueniret, neue
 inoffensum aliquid ab altero dictatum quisquam præter-
 mitteret. Interea ægrotorum status hoc magis deploran-
 dus erat, quo minus cuius curæ vitam committerent in-
 telligebant, cum alius alio modo præciperet, & si fors
 inuaret, raro aliud quicquam præter professam mortem
 expectandum esset. Quod ne temere dixisse videar,
 efficiam vt exemplo C. Caf. Augusti, quem Diuus Iu-
 lius adoptauerat, res ipsa plenius innotescat. Hic enim
 Camelii Medici peruersa medendi ratione morti proximus,
 tandem Antonii Musæ industria (qui profus contrariam
 ac diuersam ab illa Camelii viam ingrediebatur,) pristi-
 næ sanitati restitutus est. Rem ipsam scriptis suis tradi-
 dere *Plinius*, *Suetonius*, atque *Dio Cassius*, in quorum testi-
 moniis cum nonnulla implicata sint atque *δυσόνητα*, dabi-
 mus operam, vt haud difficulter intelligi queant.

§. II.

Singula itaque quæ huc pertinent si obseruare & accuratius examinare volumus, primum omnium inquirendum est, in ætatem Augusti, seu quo tempore Augustus hoc morbo decubuerit. Nihil de illo *Plinius* (a) binis istis locis, ubi huius rei mentionem fecit. *Suetonius* (b) vero *Cantabria dormita* illud accidisse indicat, quocum accurate consentit (c) *Dio* nam cum paulo ante Cantabrorum & Asturum tumultus, a Romanis repressos narasset, (d) subiicit ipsam de morbo Augusti historiam, tempusque quo accidisset addit scil. Augusto XI. & Calp. Pisone COSS. qui consulatus in fastis ad annum V. C. 731. refertur. Natus vero Octavius C. Antonio & M. Tull. Cicerone COSS. siue A. V. C. 691. Ex quibus conficitur ipso huius morbi tempore attigisse annum ætatis suæ quadragesimum, quæ quidem morbis perferendis raro subiicitur, & plerumque totius ætatis nostræ vegetissima esse solet.

§. III.

Verum ut nulla mortalium ætas a morborum incurfionibus libera plane est atque immunis, sic in omni statu facilius illi infestantur, atque percutiuntur, qui suapte naturam imbecilliori, atque infirma ne minimum quidem impetum sustinere valent. Ex hoc genere fuisse Augustum, qui nullis bonæ valetudinis firmis præsiidiis munitus erat, clare de eo testatur (e) *Suetonius* scilicet Augustum

A 2

gustum

(a) Nat. Hist. Lib. XVIII. Sect. XXXVIII. & Lib. XXIX. Sect. v. ed. Io. Harduini.

(b) In Aug. Cap. LXXXI.

(c) Lib. LIII. p. 592. edit. Henr. Stephani.

(d) pag. 592.

(e) Cap. LXXX. & LXXXI.

gustum refert, graues & periculosas valetudines per omnem vitam aliquot esse expertum, corpore maculoso, dispersis per pectus & aluum genitiuis notis fuisse, callos quosdam ex prurigine corporis habuisse, qui assiduo & vehementi strigilis usu plurifariam contracti fuissent, ad impetiginis formam: Coxendice & femore & crure sinistro non perinde valuisse, vt sepe etiam claudicauerit, questum esse de vesica, cuius dolore calculis demum per urinam eiectis leuatus fuisset. &c. Ad hæc multa quæ ad explicationem verborum Suetonii facerent, a doctis interpretibus neglecta adiicerem, nisi instituti memor, aliqualem illorum cognitionem sufficere existimarem, vt perspicatur, nostrum in eo sanitatis fuisse statu, qui vt Medicis quibusdam placuit, neuter seu valetudinarius (f) appellatur, quemque periculorum plenum esse, adeo verum est, vt neminem hac de re dubitaturum existimemus. Si quis plura tamen de illo atque digna tanto viro legere cupiat, is adeat Illustri HOFFMANNI (a cuius auctoritate etiam illud quod per se verum est atque stabile decus & ornamentum accipit) *Medicina Rationalis Systematica Tom. II. Cap. V. §. 3.* Incertum sitne adflita illa valetudo, per hereditariam quandam dispositionem ad Augustum transmissa, an ipse per ærumnosas illas molestias, quas per totam vitam innumerabiles passus est, illam sibi contraxerit, hoc satis constat, nostrum quamplurimis animi commotionibus subiectum fuisse, partim ob triumuirales tumultus, partim ob domesticas calamitates, vbi haud raro metus, trepidatio, ira, furor, corpus & sanitatem misere adfliciebant, ita vt (g) Suetonio teste, aliquando patientius mortem quam dedecora suorum tulerit. Quibus

(f) Suetonius quassatum corpus vocat Cap. LXXXII.

(g) Cap. LXV.

bus si addas forte temperamentum cholericum sanguineum, vitiaque quædam animi, & morum corruptelas, non miraberis Augustum grauioribus & periculosis morbis sæpius fuisse obnoxium.

§. IV.

Considerauimus hætenus ea, quæ si corpus quamlibet robustum, profecto tenerum atque infirmum facilius debilitare atque ægrotudines aduocare possunt, iamque eo peruenimus, ut ipsam morbi naturam atque indolem eruere necesse sit. Verum neque (b) Plinius neque Dio quicquam de illo referunt, nisi quod prior illum *grauè periculum* nominet, alter inquit ἠβήωσαν αὐτοῦ Sc. Augustus, αἴτε μὲν ἐπιαν ἐλπίδα σωτηρίας οὐχ ἔην, iterum *grauè morbo decubuit, ut nulla salutis spes maneret.* At (i) Suetonius *distillationum iocinore vitiatò meminit.* Huius itaque testimonio contenti, quid sit distillatio, quidue eadem ex vitiatò iocinore originem ducens, exponemus. Egrege autem falluntur, Grammatici, & Lexicographi, qui *distillationem* & *destillationem*, it. *destillo* & *distillo* inter se differre, & separatà esse vocabula dicunt, cum vtrique tamen eundem plane, aut prorsus similem significatum adscripserint, nec ipsa leuis vocalium mutatio, sola sufficiat ad discrimen statuendum, nisi velis etiam *iecinor* & *iocinor* quod vtrumque legitur in MSS. Suetonii cum sexcentis aliis diuersa esse vocabula, cum constet Romanos illis promiscue vsos esse. Sed mittamus illos, qui iudicio suo perquam acuto linguam sibi confingunt latinam cuius exempla, in veteribus & antiquis classicis frustra quæsiueris. Distillationem quam Medici primi, qui romano

A 3

fer-

(b) c. l. §. 11.

(i) Cap. LXXXI.

sermone scripserunt, hanc Græci vetustiores inde a temporibus Platone paulo superioribus catarrhum, postea *νογύλας*, & *καταρρυμής* appellauerunt, differtque a grauedine licet (k) Celsus probante, Hippocrates utramque *τῆς* (l) *νογύλας* nomine comprehenderit. Consistit autem in lenta humoris serosi defluxione, quæ præter naturam fit, in nares, fauces & pulmones: Nunquam vero me legere memini, distillationem aut τὸ distillare de sanguine dictum, quin potius optimi auctores semper evruntur, ad indicandum lentum lymphæ fluxum. Sic omnes Medici latini Celsus cuius verba mox adscribam, (m) Scrib. Larg. (n) Cæl. Aurel. ceteri, sic (o) Seneca, (p) Virgil, & ex illo (q) Aufonius atque Plinius Secundus locis quamplurimis (r) Celsi hæc sunt: *Distillat autem humor de capite interdum in nares, quod leue est, interdum etiam in pulmones quod pessimum est. Si in nares distillauerit tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, grauitas in eo sentitur, frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces has exasperat, tussiculam mouet. Si in pulmones præter sternutamenta & tussim est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, biliosa urina.* Videmus itaque Celsum tres distillationis gradus memorare, & illos diuersos pro loci diuersitate, in quem humor defluit. Verum nullam harum distillationum Suetonium indicare voluisse mihi persuasum est, (s) videtur enim

(k) Lib. IV. Cap. II. n. 4.

(l) Vid. Anut. Fœdit Oeconomiam Hippocratis v. *νογύλας*.

(m) Comp. LXXXVII. XC. XCIII.

(n) De morb. acut. II. 17. & chron. II. 7.

(o) Ep. LXXV. & LXXXVIII. locum infra lege fin. §. VI.

(p) Georg. III. 280.

(q) Verf. vlt. Cent. Nupt.

(r) l. c.

(s) Confer. tamen §. VH.

enim causam in Augusto statuisse *vitiatum iocinor*, quamcumque vero ex prolixo causarum genere intelligas, videbis nonnisi remotius (sc. solum propter corporis infirmitatem vitia hepatis producere distillationes & catarachos: si vero quod verisimillimum est causam omnium proximam, quam efficientem dicunt, putes, vide qua ratione illa suapte natura atque indole distillationes generare queat. Largiamur etenim Augustum frequenter hoc morbo correptum fuisse, quoniam hoc refert Suetonius l. c. *Initio veris praecordiorum inflatione tentabatur, austrinis autem tempestatibus grauedine*, facile tamen iudicari poterit, illum de quo nunc dicimus morbum, ab illis certo anni tempore recurrentibus maxime diuersum fuisse, cum primis si periculum illud praesentissimum, quod cum hoc coniunctum erat, & cuius omnes excitati scriptores meminerunt, accuratius perpendas. Neque enim grauedines aut cognati adfectus, si modo per se nec cum aliis morbis coniuncti existant, corpus tam cito conficere possunt. Ergo alium significatum tribuisse hoc loco Suetonium vocabulo distillationis audacter adfirmauerim, illum eruamus necesse est.

§. V.

Graves & periculosas valetudines (verba sunt Suetonii) per omnem vitam aliquot expertus est: praecipue Cantabria domita, cum enim distillationibus iocinore vitiato ad desperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit. Quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Musa. Primum quaramus, quid sibi velit Historicus eo quod dicit, Augustum ad desperationem redactum esse. Num quid ergo ille, qui animum tot despe-

desperatis rebus olim confectis firmauerat, nunc adeo muliebri, percusso & abiecto erat, ut impetum abrumpendæ vitæ facere vellet? Sic enim hic locus ex vulgi notione vocis desperationis explicari posset, puta ab iis qui deprauato vsui inhærent, vim vero & indolem verbi desperare & inde deriuatorum ignorant. Nusquam enim apud vllum melioris æui scriptorem positum esse credo, pro conatu & ausu temerario quiduis etiam cum summo suo periculo designandi. Scio qui pro hac significatio pugnant nobis obiicere *Ciceronis* auctoritatem *Catil. II. 3.* verum palam est & res ipsa loquitur *Ciceroni* l. c. *senes desperatos* illos esse, qui decoxerant, & ad incitas redacti erant, neque hinc de bonis & fortunis suis quicquam sperarent. Profligata itaque hac interpretatione aliam damus, quæ cum proprio & natiuo vocis significato conuenit. Ad desperationem redactum esse Augustum, idem est prorsus cum illo, ac si diceres, morbus eam malignitatem contraxit, & ad illud periculum peruenit, ut nulla salutis spes superesset, nemoque de professa morte dubitaret: Ponitur itaque ut Rhetores loqui amant, effectus pro causa, quæ in symptomatum morbi grauitate consistebat, quæque efficiebat, ut ipse Augustus, & reliqui omnes qui præsentibus erant, propinqui, amici, atque ministri, omnem restitutionis in pristinam sanitatem, spem cum illo abiicerent. Sic verbo desperationis (†) noster aliquoties vsus est. Sic *Tacitus*, (u) & reliqui veteres locis innuntis. Atque nunc videmus *Dionem* supra laudatum cum meminisset huius morbi, accurate secutum esse *Suetonium* adeo ut verbum verbo rediderit. ἡ βρόσην inquit αὐτοῦ ὡς ἐμπεδικίαν ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν.

§. VI.

(†) In Nerone Cap. II. & XLIII.

(u) Hist. II. 44. & 46. III. 66. & 82.

§. VI.

Quod si ergo Augustus adeo grauiter decumberet, nihilque præter fatum extremum iam imminens expectare poterat, (quod præter allata etiam confirmat testamentum tunc ab illo factum, de quo *Dionem* vide) necessario sequitur illum alio, quam distillationis vulgo acceptæ, morbo prostratum fuisse. Cum vero ex habitu corporis, ex temperamento, ex infirma valetudine, denique ex ipsa curatione, de qua mox dicendum, nihil æque certius constare possit, quam febrim fuisse hæcticam, ex hepatis seu iocinoris, aut partis ei vicinæ vitio ortam, qua laborabat Augustus; inquiramus quomodo hæc distillationibus stipata esse possit. Si quidem vero vt supra monuimus, hepatici seu iecorosi, in huiusmodi morbos leuiores haud facile incidunt, necesse est vt ad præcipua hæcticæ febris symptomata attendamus, si qua forte, quod speramus, ex hisce alia vocabuli distillationis notio sese offerat. Notissimum est insignem humorum corruptionem, maxime acrimoniam sulphureo salinam, partiumque solidarum circa patientem locum continuam strictionem causas esse immediatas febris hæcticæ, illasque productas a viscerum nobiliorum obstructione, induratione, apostemate, vlcere, efficere celeriore et inæqualem sanguinis circuitum, sudorem fortiozem, defluxiones periculosas, & inde necessario oriundam virium vniuersi corporis resolutionem. Mittamus cetera atque ex grauioribus symptomatibus, solas consideremus defluxiones et præternaturales euacuationes humorum corpori nutriendo necessariorum. Obseruamus enim in hæcticis continuum sudorem, non lymphæ inutilis, & fatigati molestæ, sed gelatinosæ, pinguis, & particulis con-

B

seruan-

seruando corpori aptissimis imprægnata, quæ, quod ex
intima resolutione partium similiam originem ducat, a
medicis sudor colliquatiuus nominatus est. Accedunt
deiectiones aluinæ crebriores, in quibus cum sero co-
piosiori aliquando alimenta prorsus indigesta, aliquan-
do leuiter tantum immutata, cum ipsa parte chyli ela-
borati excernuntur, plerumque autem hæc excretio,
quod lenta & quasi per stillicidium fiat, distillationem
imitari videtur, & hoc maiori iure ita vocari potest,
quoniam cum ipsa deiectione & larga sudoris profusio-
ne corpus sensim decrescit & consumitur. Quomodo
vero recte dicimus in re simillima quod corpus dif-
fluat (x), sic non minorem elegantiam habet, si dicimus
corpus distillat. Atque liquet & res ipsa loquitur, *Sue-
zonium* distillationes, quibus Augustus ad desperationem
reductus est, hoc ipso significato sumplisse, placet tamen
Seneca quendam locum adscribere, ne *Suetonii* auctori-
tas aliorum testimoniis destituta esse videatur: ita au-
tem (y) ille ad *Lucilium* scribens: *Vexari te distillationi-
bus ac febriculis, qua longas distillationes & in consuetudinem
adductas sequuntur, comolestius mihi est, quia ipse expertus
sum hoc genus valetudinis: quod inter initia contempsisti. Poter-
at adhuc adolescentia iniurias ferre, & se aduersus morbos con-
tumaciter gerere, deinde succubui, & eo perductus sum, ut
ipse distillarem. Ad summam maciem deductus &c. &c. Vel-
lim ad hæc posteriora verba paululum attendas, & *Lip-
sum* ad hæc commentantem audias, sic enim ille, ut ipse
distillarem hoc est (inquit) „liquecerem & consumerer.
„Fuerit id genus morbi, quo etiam *Seneca* sub *Caio* la-
borauit,*

(x) vid. Taubm. ad *Plaut. Mil. IV. 3. 1a.*
(y) *Epist. LXXVIII.*

borauit, qui infensus ei ob eloquentiam occidere de-
stinarat: Sed mulierculæ opere seruatus est, quæ affir-
maret, eum tabe laborare, nec diu posse viuere, ferrum
superuacuum.

§. VII.

Geminum itaque huic voci significatum adscriptum, vnum si ponitur pro alui fluxione, seu intemp-
stiuâ solutione; alterum qui corporis consumptionem,
ex humorum resolutione & præternaturali profusione in-
dicat. Dixerit hac posteriori significatione, quem modo
laudauimus, *Seneca*, quamuis hic nihil sit, quod etiam
prioris sensum excludat; Certum est *Suetonium* ad vtrum-
que respicientem elegantiori & concinno magis vocabu-
lo vti nullo potuisse, si veram nobis periculosissimi sta-
tus Augusti causam perscribere voluisset. Ne quid vero
dissimulemus neue iudicio nostro nimium tribuamus, in
designando hoc morbo, placet illa etiam proferre argu-
menta, quæ febri hæctica superuenisse καρύζαν, vel κα-
τάβρον, nos vt credamus omnino videntur impellere,
vt adeo magis liqueat, nos in explicando *Suetonio*, et
morbo indicato necquicquam a vero aberrasse, sed illuc
omnia amice consentire immo conspirare, vt efficiant,
non alia quam febri hæctica Augustum tentatum fuisse.
Audiuimus causam huius morbi fuisse iecinor vitiatum,
de quo plura §. VIII. proferemus, audiuimus etiam pos-
se fieri, vt icorariis distillatio superueniat. En (z) *Ae-*
ginetae testimonium, qui mature nobis succurrit, Χρο-
νιτος δὲ, inquit, (loquitur vero de καρύζα, κατάβρον,
βράγχω, & ἀρτηριακῶ) τοῦ νοσήματος, καὶ τοῦ ῥέματος εἰς
τὰ κατὰ διάρκα τε καὶ πνεύμονα φερομένου, ἔηχεσ αὐτοῖς γί-
νονται

B 2

(z) Lib. III. C. LXXXII.

νοται και κήθεις. και δια δυσκρασιαν δε πολλάν η βήξ γινεται,
 ποτε μὲν θερμὴν, ὡς ἐν πυρετοῖς, ποτε δὲ ψυχρὰν, ὡς ἐν βο-
 ρεῖοις καταστήματι. ἥτις και ξηρὰ μᾶλλον ἐστι. και ἑτέρων δὲ
 νοσημάτων η βήξ ἐστὶ ὅτε: σύμπτωμα γινεται, οἷον πλευριτικῶν,
 ἥπατικῶν, φθισικῶν, περιπνευμονικῶν. *Si morbus non finitur,*
fluxioque in pectus pulmonesque ingruit, tussis oboritur, ipsis
maligna ac contumax.. Quo & propter intemperiem subinde
accidit, aliquando calidam, ut in febris, aliquando frigi-
dam, ut in borealibus diebus, eaque magis sicca est. Iam vero
aliis quoque morbis tussis nonnunquam supervenit, ut pleuriti-
cis, icorariis, phibificis, pulmonariis. Verissima hæc esse
 quotidiana testatur experientia, neque cum abunde medi-
 ci hoc demonstraverint, rationibus iisdem repetendis
 hoc loco opus erit. Consideremus potius qui fieri po-
 tuerit, ut Augustus catarrho & distillatione corripere-
 tur. Non enim tussis solum, quemadmodum ex Aeg-
 neta percepimus, verum & ipse catarrhus ex intemperie
 frigida enascitur, quæ ab actuali, ut loquuntur, frigore
 producta, glandulas constringens, obstructionemque in-
 ducens, humorum stagnationem & ex hac pendentem
 acrimoniam & salsam fluxionem excitat. Notissima est
 natura frigoris & ventorum septentrionalium, notissimi
 sunt morbi, qui sub veris & auctumni initium singulos
 fere homines inuadere solent. Quid sit itaque efficiamus
 Augustum paulo ante hunc morbum eiusmodi tempesta-
 tibus fuisse expositum. Diximus Cantabria domita il-
 lum incidisse, veroque simillimum est tum Romæ fuisse
 ex itinere reducem, ergo necesse erat, illum vel per
 mare mediterraneum, vel per Alpinos Pyrenæosque
 montes iter confecisse: adde varias tempestates illi in
 itinere licet imprudenti obfuisse, statim videbis quo-
 cumque

cumque te veritas, vnam harum causarum, vel aërem solum frigidum, vel frigidum & humidum, vel calidum & humidum destillationes & κορύζας producere potuisse. De posteriori siquidem frequentiori circa Italiam & ultimam Hesperiam aliquid dicendum, procurari enim austris, & hodie inter omnes constat, et ab antiquis nunquam dubitatum est (a). Scholiastes Iuuenalis austrum ventum calidum esse scribit (b), Virgil. meminit austrini caloris, qui etiam (c) alibi illum tamquam humidum describit, et (d) pluuialem nominat, immo obseruarunt V. V. Cl. Graecis adiectiuum νότιος australis etiam humidum significare, & sic explicant illud Hippocratis νοτιάδες πογετοί προς χεῖρα febres ad manum (puto ad contactum explicandum esse) (e), humide, (f) Aristoteles δυσώδη esse adfirmat, quod humida et calida corpora efficiat. Hunc itaque efficere catarrhos destillationes & id genus morbos, clarum est, hinc (g) Horatius plumbeum dixit, quod tardos homines & inertes reddat, Et (h) Ouid. languidiorum. v. ibi Ampliff. Nic. Heinsium. Recte igitur de hoc monet (i) Hippocrates. νότιοι βαρύνοντες, αχλυάδες, καρηβαροί, νωθεοί, διαλυτικοί, ούσαν ούτως δυναστήτη ταύτα εν τῆσιν ἀρρώστησιν πάσχουσιν. ἢ δε βόρειον ἢ, ἔηχεσ, Φαρυγγες, κιλίκι σκληροί, δυσουρία, Φρικιάδες, ὀδοναι πλευρῶν, στηθεων. ούσαν ούτως δυναστήτη, ταύτα εν τῆσιν ἀρρώστησιν.

B 3.

- (a) ad Sat. IV. v. 592
- (b) Georg. II. 216.
- (c) Georg. I. 333. 354. 418. 462. Aen. I. 55. V. 596. 850.
- (d) Georg. III. 429.
- (e) vid. Foef. Oeconom. Hipp. voc. νότιος.
- (f) Probl. II. Sect. 25.
- (g) Serm. II. VI. 18.
- (h) ex Pont. IV. x. 44.
- (i) Sect. III. Aph. V.

στῆσι προσδέχεται χεῖρ. *Austri grauem auditum, oculorum caliginem, capitis grauitatem, languorem, et diffusionem afferunt, itaque quo tempore obtinent, sic afficiuntur in morbis homines. Si vero aquilonia tempestas fuerit, tusses, & fancium vitia, aluos induratas, urinae suppressiones, horripilationes, laterum & pectoris dolores obseruamus: quosque igitur haec obtineat, talia in morbis expectanda sunt.* Adde eiusd. Sect. Aph. XII. XIII. XIII. XVII. & XVIII. in quibus ea quae diximus certius adhuc confirmantur. *Iam rependum puto, cumque prolatis coniungendum, quod si vigor & quasso languent in corpore vires, citius & sine maiori impedimento, mala quaecumque aduocentur, ut itaque si quis locum Suetonii de distillatione vulgari seu πορῶζε intelligere velit, habeat argumenta satis praegnantia, quibus sententiam illam tueatur.* Vnicum adhuc monendum est, scilicet si eiusmodi distillationes passus est Caesar, tussim quoque frequentiore adfuisse concludimus, cum ex *Aegineta* verbis, tum ex *Celsi* loco supra adscripto. Cur itaque medici non pulmones potius, quam iecur vitiatos esse suspicati sunt? Verum rationes quin id facerent haec erant, primum quod viderent integrum & incorruptum statum pulmonum, neque enim sanguinem reiecisse Augustum, sed sola tussi hypochondriaca vexatum fuisse existimamus: Deinde admodum verisimile est, continuum & pertinacem circa regionem hepatis dolorem, medicos induxisse, ut in iecore sedem, & principem morbi causam constituerent.

§. VIII.

Ergo tandem qua ratione hepatis vitia ad hecticae febris generationem conferant, dispiciamus. Supra monuimus, vel obstructiones, vel viscera nobiliorum viscerum

cerum illam producere, quod testantur rationes non falsa, quippe ex principiis Anatomicis, Physicis, & Pathologicis deriuata, quibus accedunt obseruationes & testimonia virorum in arte medica illustrium. Nobis neque hæc colligere, neque illas transcribere placet, cum gratiam huius laboris fecerint omnes, qui partim de febris, partim de vniuersis humani corporis morbis aliquid scriptis consignarunt, inter quos eminet (cui ipse Apollo sedem in orchestra dedit) venerabilis Senex *Frid. (k)* HOFFMANNVS quo quid rectius in medicina & accuratius circa hunc morbum præcipi possit, non sentio, non video. Ad hunc itaque omnes relegamus, qui de vtroque se certiores fieri cupiunt. Nobis illud adnotasse sufficiat, quod ex *Viri illustris* obseruatione circa hunc morbum non immerito dubitemus fuerit in Augusto sedes morbi in hepate, vt medicos tam iactasse ex Suetonii testimonio conficimus, num vero alium locum hepatis proximum, & cuius vicinitate medici induti fuissent occupauerit. Laudatus etenim (l) HOFFMANNVS frequentem nidum lentarum atque hecticarum febrium esse mesenterium demonstrat, quoniam tardus & impeditus admodum per viscus hoc succorum & sanguinis progressus stagnationes & stases facillime induceret, immo suppurationes & abscessus, cum quibus perpetuo coniunctæ essent febriles intemperies: dolor vero nihilominus adsit grauatius & fixus in abdomine & pettoris regionibus. Hinc puto facillime factum esse, vt deciperentur medici, iecurque vitiatum accusarent, ob dolorem in illius regione, cum quam maxime vasa mesenterii, vel obstructa vel suppurata illum efficerent.

Atque

(k) Med. Rat. Syff. Tom. IV, Sect. II, Cap. XIII.

(l) c. I. §. VI. IX. &c.

Atque hæc eam ob causam adduxisse liceat, quod viri in medendo clarissimi, dudum obseruarint, hepatis vlcera difficiliter curari, plurima vero existimari a medicis, quæ postea fuisse in mesenterio, in abdominalibus aut diaphragmatis musculis, experientia comprobauit. Neque tamen iccirco quisquis hæc legat suspicetur, me omnino illud voluisse, scilicet vt iocinor necquicquam vitiatum fuerit in Augusto, *Suetonium* vero seu medicos deceptos fuisse, verum sic putet, me eam solum ob causam hæc monuisse, vt si quis nimium me *Musa* arti tribuisse obiciat, is sciat, me nec illam plane negare, neque tamen varia symptomata ipsi non imponere potuisse præfracto animo contendere.

§. IX.

Exposuimus nunc varias de morbo Augusti coniecturas & difficultates, quæ tamen vt summam rem examinauimus, cum illa mirifice conueniebant. Hanc diximus fuisse febrim hecticam, neque quemquam tot dissonantia, vt videntur, atque ἀνίστα in vno morbo facilius & melius, quam in hac fecimus, conciliare posse confido. Cumque de hac superioribus sectionibus, quæ sufficiebant, prolata fuerint, iam de curatione illius, necessaria, & quæ maxime e re nostra erunt, adiciam. Duobus autem medicis curam periculosissimi morbi Augusti demandatam fuisse legimus apud *(m)* *Plinium*: *Dinus* certe *Augustus lactuca conseruatus in agritudine fertur, prudentia Muse medici, cum prioris Camelii religio nimia eam negaret*. Plura de hoc loco mox dicenda erunt, operæ etenim pretium est, integrum etiam *(n)* *Dionis* locum perci-

(m) Lib. XIX. Sect. XXXVIII.

(n) ex Lib. LIII. p. 592. edit. Henr. Steph.

percipere. Ο δ' Ἀυγούστος inquit ἐνδέκατον μετὰ Καλπιου-
 νίου Πείσωνος ἀρχάς, ἠεβάζησεν αὐτοῖς, ὥστε μηδεμίαν ἐπι-
 दा σατηρίας ἰσχύν, πάντα γούν, ὡς καὶ τελευτήσων, διέθετο,
 καὶ τὰς γε ἀρχάς, τοὺς τε ἄλλους τοὺς πρώτους καὶ τῶν βου-
 λευτῶν καὶ τῶν ἰκπέων ἀθροίσας, διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδει-
 ξε, καὶ τοὶ τὸν Μάρκελλον πάντων προκρίθησεν εἰς τοῦτο
 προσδοκῶντων. διαλεχθεὶς δὲ τινα αὐτοῖς περὶ τῶν δημοσίων
 πραγμάτων, τῶ μὲν Πείσωνι τὰς τε δυνάμεις καὶ τὰς προσό-
 δους τὰς κοινὰς εἰς βιβλίον ἐσγράψας ἔδωκε, τῶ δ' Ἀγρίππᾳ
 τὸν δακτύλιον, ἐνεχείρισε. καὶ αὐτὸν μηδὲν, ὅ, τι μηδὲ τῶν
 πᾶν ἀναγκῶν ποιῆν δυνάμενον, Ἀντωνίος τις Μούσας καὶ
 ψυχρολουσίας, καὶ ψυχροποσίας ἀνέσασσε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ
 χρήματα παρὰ τε τοῦ Ἀυγούστου, καὶ παρὰ τῆς βουλῆς πολ-
 λά, καὶ τὸ χρυσῶν δακτυλίων (ἀπελεύθερος γὰρ ἦν) χερσίδαι,
 τῆν τε αἰτέλειαν, καὶ ἑαυτῶ, καὶ τοῖς ὁμοτεχνοῖς, οὐχ ὅτι τοῖς
 τότε οὔσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔπειτα ἐσομένοις, ἔλαβεν. Augustus
 undecimum consul cum Calpurnio Pisone, adeo gravi morbo de-
 cubuit, ut nulla salutis spes adesset: itaque omnibus ut fato
 concessurus, dispositis, magistratibus & Senatorum equitumque
 primoribus ad se conuocatis, nemine sibi successore (cum omnes
 putarent, Marcellum ad hoc ab eo destinatum iri) constituto,
 cum quaedam iis de publicis negotiis exposuisset; Pisoni libellum,
 in quem exercituum & reddituum publicorum indicem conscripse-
 rat, Agrippæ annulum tradidit. Antonius vero Musa, Au-
 gustum cum nihil nequidem eorum, quæ maxime essent necessa-
 ria, posset exequi, lanacris frigidis, frigidisque potionibus sani-
 tati restituit. Quam ob rem etiam pecunia ei ab Augusto &
 Senatu multa usque annuli aurei (libertus enim erat) datus
 est, immunitasque non ipsi tantum, sed omnibus eandem ar-
 tem exercentibus, non tunc modo, sed in posterum quoque tem-
 pus concessa.

C

§. X.

§. X.

Ex his videmus *Dionem* falthim Antonii Musæ meminisse, non decessoris eius *Camelii*, quem neque (o) *Suetonius* neque alius quisquam nominauit. Loqui tamen vtrumque de eodem morbo, de quo *Plinium* audiuius, certum est, partim ex temporis notatione, quæ *Suetonio* & *Dioni* eadem est, vt §. II. diximus, partim quod *Plinius* lactucam, qua conualuerit Augustus indicet, illa vero frigida sit facultatis, *Dio* autem *ψυχροσλαβ*, & *Suetonius* frigidorum vsûm laudet; quibus mortis periculo ereptus, & restitutus fuisset Augustus. Vt itaque conuenientibus tempore & medicaminibus, nihil sit quod dubitemus *Plinium* eundem morbum intellexisse, quem *Dio* nobis & *Suetonius* exposuerunt, & proinde recte nos facere, si unius verba alterius testimonio explicauerimus. Verum vt *Plinii* auctoritatem paulo magis in illa insigni lectionum varietate firmemus, necesse erit in verba corrupta paulo accuratius inquirere. Enim vero vbi nunc in præclara *Io. Harduini* editione, cum prioris *Camelii* religio nimia eam negaret ibi olim elegantissimus ille *Hermolaus* (qui aliquot millia vlcera in *Plinio*, suo ingenio felix sanauit) ediderat, cum priores cauerent, religio-
ne nunc omni caret, aptissima si *Dis* placuisset correctio, & optime latina, & cum prægressis *Plinii* verbis accurate coharens, at barbara tamen præ illo nescio cuius (p) *Pellicerii* commento, cum prior atas eam religione *Adonis* nimia deuitaret, putares hominem & doctrinam suam & dexteritatem in emaculandis veterum scriptis ostendere, quam acute *Plinii* mentem cepit, & facili emendatione
locum

(o) cuius verba integra exstant §. V. pr.

(p) cuius notarum *Mss.* meminit *Harduinus*.

locum antea depositum restituit. Alios euoluere non placet, adeo videntur mihi omnes Circaeo poculo inebriati fuisse. Tandem superuenit *Harduinus*, homo si quicquid excellentius quod ipsi natura tribuerat reliquis in rem litterariam facinoribus commaculauit, tamen ob illam solam Plinio impensam curam cum laude memorandus, qui in aliquot Codd. ceterum, aliquam partem etiam in his verbis dissentientibus, inuenit *Camelii* nomen, & inde locum hunc, quemadmodum adscripsimus, suæ editioni inseruit. Ne autem illa ipsa MSS. testimonia, quibus inductus est *Harduinus*, quemquam fugiant, illa ex ipsius notis & (q) emendationibus huc transferibemus. Reg. I. habebat. *cum priores cameli religio minime omne caret* in Chiffletiano erat, *cameli religio nimia omni caret*, accedebat Cod. MStus Apuleii de remediis salutaribus, qui existat in Bibliotheca regia & totus ex *Plinii* verbis, teste *Harduino*, concinnatus est, in quo ipse, & iam olim magnus (r) *Salmasius* sic legerunt: *Diuus certe hac lactuca conseruatus in agritudine fertur, prudentia Musæ medici, cum prioris Cameli religio nimia ei abnegaret.* His persuasus *Harduinus* fuit, *Camelio* id nomen medico fuisse, qui ante *Musam* curam susceperat *Augustum* restituendi. Fluctuat tamen & ex verbo *prioris*, quod quam nescio ob causam non placebat, *Artorium* constringit, vt itaque nostro integrum nomen fuerit *Artorius Camelius*. Legerat etenim *Eusebium*, *Lactantium*, *Cæli. Aureli. Velleium*, & *Valerium* narrantes, *Artorium* *Augusti* medicum in castris *Philippensi* prælio adfuisse. At deceptus est in chronologia *Harduinus*, *Artoriumque*

C 2

&

(q) ad lib. XIX. *Plinii* n. XVIII.

(r) vt videri potest ex eius *Exercitiis*. *Plin.* in *Solinum*, p. 1270.

& Camelium diuersos homines, & Augusti medicos confudit. (scilicet ante illum hunc errorem in Antonio Musa & Artorio errauerant (s) Briffonius (t), Pontacus (u) Lambecius, (x) Menagius, quos excitauit vir celeberrimus Io. Alberius (y) Fabricius) quos tamen diuersos esse, recte viderunt viri doctissimi. Laudatus Fabricius, quod ad illam de Musa & Artorio controuersiam attinet, *Tiraquellum* nominat, in illo de Nobilitate libro p. 257. mihi vero inter omnes sufficiat, summo cum honore indicasse celeberrimum & inter elegantiores medicos facile principem hodiernum virum Io. Henr. SCHVLZIVM, qui in (z) *compendio historiae medicinae* his ipsis diebus euulgato, rem omnem felicissime atque accuratissime expediuit. Si itaque interuallum decem annorum nos praeter alias rationes impellit, vt credamus Artorium plane fuisse alium quam Musam (quippe Artorius X. annis ante naufragio perierat) necesse erit etiam diuersum putare a Camelio nostro, vt qui hoc ipso tempore adhuc viuebat vna cum Antonio Musa, sicut ex Plinii loco, et Apuleii verbis ex MSto citatis, perspeximus.

§. XI.

Mittamus itaque Harduinum cum suo Artorio & solum Camelium consideremus, si qua nobis liceat esse felicioribus in indagando vero huius medici nomine. Prius autem veniam precamur a lectoribus nostris, quod, cum iam abunde intellexerint Camelium fuisse medicum

(s) Select. Antiqu. Iuris II. 3.

(t) ad Eusebii Chron. p. 513.

(u) Biblioth. Vindobon. Tom. II. p. 597.

(x) Amoenit. Iur. Ciu. Cap. 35. &c.

(y) Biblioth. Gr. Vol. XIII. p. 86.

(z) Lib. II. Cap. XIII. §. 10LXV. & 10LXVI.

cum Augusti, videant nihilominus nos prolixiores esse in enarrandis iis, quæ quouis modo ad illum pertinent. Operæ etenim pretium putamus, plura de illo adferre, qui a nobis primum, vt haud temere suspicamur, catalogo veterum medicorum (alias iam ab insignis eruditio- nis viro, & Hamburgi vrbs olim ornamento *Io. Alb. (a)* *Fabricio*, post *CL. Andrea Tiraquellii* industriam mirifice locupletato & aucto) adscribitur, quique olim tanta in existimatione erat apud illum vrbi atque orbi imperan- tem Augustum, vt, quod ne quidem Antonius Musa, fa- tis ceterum splendidis muneribus ornatus, gloriari po- terat numisma in honorem suum conflatum videret, de quo nunc & occasione illius etiam de Camelio plura proferenda erunt.

§. XII.

Ipsam numisma, quod in fronte huius tractationis excudi curauimus, nobiscum beniuolentissime communi- cavit, vir supra omnium laudes positus, celeberrimus *Io. Henricus SCHVLZIVS*, inter cuius diuitem & rarissi- mam suppellectilem, illud vnicum asseruabatur, non- dum tamen a quoquam, vt vere monebat, atque ipse ego consultis plurimis huius generis scriptis, inueniebam vnquam euulgatum. Magnitudinis mediæ est, crassum, ex ære caldario, seu non puro (quale regulare erat, vi- tiis omnibus vi ignis excoctis) sed cum aliis metallis mixto. In nostro puto argentum æri esse admixtum, quod color ex flauo albus comprobare videtur. Huius pars aduersa Augustum, vt puto, exhibet, cesarie de-
C 3 corum,

(a) & Biblioth. Græcæ Vol. XIII. inserto sub Tit. Elenchus medico- rum veterum.

corum, laureaue corona ornatum. Pars auersa fisisit hominem nudum sedentem in trunco arboris, nisi me omnia fallunt, oleæ, cuius ramus ad tergum protenditur, foliisque conspicuus est, vt quasi umbra eius protegi videatur, pilam manibus tenet, adstat pone arborem noctua, & ante sedentem virga in trunco alterius arboris erecta, quam serpentes mutuo inflexi circumdant, præterea folia bina, aut alæ, nam ita vt in nummo paululum adtrito reperimus, hic expressam imaginem vides. Hæc omnia linea subducta segregat a subscriptis verbis. V CAMELIO. De ingenuitate huius nummi dubitare non licet, tum quod nihil exhibeat cum historia aut institutis veterum pugnans, tum quod ipsa *αὐτοψία* nos docuerit, non alia quam bonæ & incorruptæ antiquitatis signa adfuisse. Ergo sine vltiori circuitu ad eius explicationem progredimur.

§. XIII.

Illud ante omnia obseruandum, fuisse hoc numisma ex eorum genere, quæ neque publica auctoritate percutiebantur, neque proinde tamquam moneta ad varios hominum vsus vt in emptione & venditione, collocari poterant, sed eius generis fuisse, quæ non erant in commercio, nisi quatenus ipsa, aere permutabantur, cuiusmodi alia multa erant apud Romanos pariter atque Græcos numismata, verbi gratia, crotoniata, sigilla seu metalliones, (adde etiam spinthria) quibus aliquando, at non Spinthriis, solebant effigies imprimere, vel imperatorum, vel aliorum præclarorum virorum, de quibus (b) Plinii verba, de statuis dicta, accipere potes, *Effigies*

(b) Nat. Hist. Lib. XXXIV. Sect. IX.

gies, inquit, hominum non solebant exprimi nisi aliqua illustri causa perpetuitatem merentium (c). Oritur hinc quaestio, quis nummum nostrum standum curauerit, nam huius rei potestas libera republica solum apud Magistratum P. R. erat, & cum huius munia, nullo aduersante, imperatores maximam partem in se traxissent, penes illos erat: ut alterum itaque horum necesse sit, vel iussu imperatoris, vel III. Virr. Monetalium signatum fuisse. A posterioribus, nisi conuente Augusto, hoc factum esse vix credibile est, ergo res ad ipsum Augustum redit, quem suspicamus, Camelio ob merita sua, istum honorem decreuisse. Scilicet illum aliquando, ut verisimile est, graui periculo exemerat, ut hoc praemio ob conseruatum patriae patrem dignus haberetur, fueritque hoc, illud ipsum quod paulo ante illum morbum, de quo diximus, praegressum erat, cuiusque Dio meminit (pag. 589.) & loco citato repetit ἡ βώστρησεν αὐτοῖς, an aliud quoddam, iam non disputamus. Hoc potius monendum duximus, caput Augusti in nummo indicare, vel illum sua auctoritate, vel ob meritum in se ipsum (sc. Augustum) i. e. resistentiae bonae valetudinis signatum esse. Cognouimus monetas cudendi potestatem solum apud Magistratum & Augustum fuisse: at vidimus hoc numisma nequaquam fuisse monetam, dispiciamus igitur potueritne etiam ab alio, quam a dictis personis illud in honorem Cameliū effingi. Notum est apud Romanos, nisi qui curulem magistratum gessisset, imaginem suam ac suorum nullam ponere potuisse: etiam hoc constat, saepius quibusdam ob illustre aliquod factum hunc honorem obtigisse, vel publice

(c) vid. illustrem & doctissimum virum Euch. Gottl. Rinck. de veteris Numismatis potentia & qualitate Cap. III. §. III.

publice & curante Magistratu P. R. vel priuatis quibusdam. Imaginem vero differre a statua recte vidit clar. (d) *Figrellius*, & poni pro nummo ex his (e) *Ciceronis* verbis efficitur, *Demosthenis* imaginem ex aere vidi: alia adducere argumenta superfedemus. Quid itaque vetabat, quo minus etiam priuatus aliquis *Camelii* amicus hunc nummum in honorem ipsius existare voluerit, quo etiam Augustum adulatam esse videmus, quippe illum qui communem vt vocabant patriæ patrem conseruasset summo honore dignum iudicans.

§. XIV.

Ad posticam numismatis partem venimus. Ibi nudum illum sedentem ipsum *Camelium* esse putamus, quem *Iatraliptam* fuisse, s. medicinam gymnasticam exercuisse credimus. Hos differre a medicis sensu strictiori acceptis contendit V. CL. *Antonius van (f) Dale* cum *Iatraliptæ* vngendo & fricando ægrotos curarent, medici vero interna potius cura vterentur: nihil tamen impedire concedit, quo minus vnus idemque homo, & medicus & *Iatralipta* esse s. ex *Iatralipta* medicus fieri potuerit. Erat hæc *Iatraliptice* pars medicinæ gymnasticæ maxime celebris, quæ in eo potissimum consistebat, vt balneorum, corporis exercitationum, vngendi & fricandi modorum, verum vsum & adhibendi rationem præciperet, magnamque *Dieteticæ* partem constituebat. Hinc in veterum monumentis *ὁ ὑγιεινὸς* memorantur, qui *Athletarum* bono colori, habitui ac robori augendo & conseruando artis suæ

(d) de statuis illustrium Rom. Cap. I.

(e) de Orat. Cap. 31.

(f) Dissertationum Antiquitatibus & Marmoribus illustrandis inseruentium VIII. Cap. 8.

suæ ope prospicerent, quique aliquando etiam Aliptæ vocantur, vel quod vere vna eademque erat persona ὀψιπενός atque Alipta, vel quod ὀψιπενός horum tantum ministerio in curandis corporibus vterentur. De his (g) Ciceronem loqui existima, *Qui me homines, quod saluum esse voluerunt, est mihi gratissimum; sed vellem non solum salutis meæ quemadmodum medici sed etiam ut alipta virium & coloris rationem habere voluissent.* Habebant ad hoc ditiores qui Romæ erant non solum balnea in ædibus suis, verum in familia etiam mediastinos, ut vocabant, quod medias partes balnei tenebant, hoc est in medio lauantium stabant, quos fuisse putat laudatus van Dale Iatraliptarum vinctores, seu potius reunctores, & ad cetera peragenda ipsis inferuuisse, adeoque ministros illorum fuisse & Iatraliptis subiectos conuicimus. Hi itaque, quod artem suam hoc modo facilius, & sine maiori incommodo perficerent, nudi erant, talemque Iatraliptam Camelium nostrum fuisse apud Augustum, tam ob habitum, quem in nummo cernimus, quam ob reliqua quæ ibi conspiciuntur, de quibus mox erit dicendi facultas, neminem dubitare existimo: siquidem (h) Suetonius inquit de Augusto, *Vngebatur sepius & sudabat ad flammam.* Deinde perfundebatur egelida aqua vel sole multo calefacta, & ad Tiberium (i) ipse scribit. *Ne indens quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quam ego hodie seruavi, qui in balineo demum post horam primam noctis duas buccas manducaui, priusquam ungi inciperem.*

D

§. XV.

(g) Lib. I. ad. Fam. Epist. IX.

(h) Cap. LXXXII.

(i) Apud Sueton. Cap. LXXVI.

§. XV.

Audiuimus Iatraliptas curam habuisse corporis exercitationum, quarum species quædam non incelebris apud Romanos, Græcos, aliosque erat populos, lusus cum pila, frequens quidem pueris & iunioribus, adeo vt aliquando senibus vitio dari legamus, vt (*k*) *Petronius* inconcinno illi iactatori, & profusissimo epulatore Trimalchioni, & (*l*) *Sidonius Apoll.* sæculo peruerfo hoc adnumerans si senes pilis ludant: At non ideo in illis plane indecorum erat, cum ferme ad subleuandam senectutem, & corpus infirmum ac debile exercendum, lusu pila vterentur, pueri vero maxime ad animi delectationem, & tempus fallendum. Testatur illud clare (*m*) *Martialis*:

Ite procul iuuenes, mitis mihi conuenit ætas,
Folle decet pueros ludere, folle senes.

(Erat autem follis pila magna ex aluta confecta soloque vento repleta & inflata) mitis vero h. l. idem est ac facilis, iucunda, non morosa nec torpida. Optimus in hanc rem est (*n*) *Plinii* locus, & dignus qui adscribatur. Laudat in illa Epistola Vestricii Spurinnæ vitam, & dulcem senectutem, quam & ipsam se, nec aliam magis in senectute (si modo senescere datum sit) æmulari velle profiteretur. Indicat illum *non animum minus quam corpus exercere*: & addit deinde, *ubi hora nona balinei nunciata est, (est autem*

(*k*) Sat. cap. XXVII. Videmus senem caluum, tunica vestitum russea, inter pueros capillatos ludentem pila; nec tam pueri nos quamquam erat operæ pretium ad spectaculum duxerunt, quam ipse pariter familias, qui solæus pila prasina exercebatur.

(*l*) Epist. l. 3.

(*m*) Epigr. XIII. 47.

(*n*) Epist. III. l.

autem hieme nona, æstate octava) in sole, si caret vento, ambulat nudus: Deinde movetur pila vehementer & diu, nam hoc quoque exercitationis genere pugnat cum senectute. Lotus accubat & paulisper cibum differt: quippe modicam corporis exercitationem, ut ea est quæ fit pila, conservandæ valetudini omnis ætatis idoneam esse credebant. Hinc Galenus inductus, ut de parvæ pile exercitio integram commentationem scripserit, in quo illam corpus movendi rationem mirifice extollit, atque venationi, equitationi, palæstricis artibus, ceterisque exercitiis longe præstantiorem esse docet, maxime iccirco, quod quædam harum sint periculosæ, quædam vero minime sufficerent ad firmandum corpus, illudque gracile reddendum. Verba (o) Galeni hæc sunt: Eam vero (sc. exercitationem) aliarum omnium quam integerrimam esse, hinc potissimum cognoveris, siquidem ipsarum uniuscuiusque vim & naturam intueberis. Alias enim singulas inuenies vel vehementes, vel mites, vel corporis inferiora magis, vel superiora, vel præter ceteras partem aliquam, ut ilia, caput, manus, aut thoracem mouentes: quæ autem omnes corporis partes equaliter moueat, postquam & in summam vehementiam tolli, & in minimam motionem deprimi, aliarum nullam inuenies, illa excepta quæ parua pila habetur exercitio; hæc inquam concitatissima vicissim, & tardissima, & ad placitum; utque corpus tolerare visum fuerit, vehementissima, & remississima fieri consuevit. &c. Digna autem tota commentatio quæ legatur. Cum ergo, ut ex Galeno audiimus, modus adhibendus sit in hac exercitatione, & pro ratione corporum modo fortior conueniat modo remissior, Iatraliptis hanc omnem curam, ut temperarent commissam fuisse, sequitur. Atqui nunc credo ratio constabit, quod

D 2 in

(o) l. c. ex Verf. Valer. Centanni Tom. I. edit. Lugd. p. 1220.

in numismate Camelium videmus pilam in manibus tenere, instrumentum scilicet artis suæ, ex quo illum Iatraliptam fuisse cognoscimus. Vix possum h. l. præmittere testimonium (p) Eustathii, qui, cum erudite de pilæ usu præcepisset, eiusque quatuor species Οὐρανίαν, Αἰπὸρ-ῶζην, Ἐπίκουρον & Φαινίδα exposuisset, addit in genere illam exercitationem cum pila olim Gymnasticæ partem habitam fuisse, quod ex imagine Herodici medici illustrat, cui cum aliis gymnasticis instrumentis etiam pila addita fuisset. Verba eius hæc sunt : Ὅτι δὲ τὸ σφαιρίζειν ἐν ὀλίγῃ μίσει ἐνομιζέτο Φασὶ γυμναστικῆς, ἐστὶ συμβάλλειν καὶ ἐκ τῆς (q) Ἡροδικῆς τῆ ἰατροῦ εἰκόνης, παραίνεται γὰρ Φασὶν αὐτῇ συν ἑτέροις τισὶ γυμναστικαῖς ἀργείοις καὶ σφαιραῖς &c. neque ergo nouum est atque insolens, quod Camelium hic cum pila conspiciamus, cum iam Herodicus, vtpote artis huius auctor, atque primus magister, longissimo tempore ante nostrum sic expressus sit. Præfuit itaque Camelius no-ster valetudini Augusti, eiusque curam gessit, quantum exercendum sit corpus & quo tempore præcipiens, delectatum etenim Augustum etiam hoc corpus commouendi genere clare de ipso retulit (r) Suetonius : *Exercitationes campestris, iniquens, equorum & armorum statim post ciuilia bella*

(p) Ad Homeri Odyss. © v. 372-376.

(q) Legitur in impressis Ἡροφίλῃς, verum monebat vir celeberrimus atque eruditissimus Io. Henr. SCHVLZIVS (cuius beniuolentiæ & fauori hunc locum indicatum gratus debeo) legendum esse Ἡροδικῆς, quam correctionem esse verissimam atque maximopere amplectendam, illi facile intelligent, qui Herodicum in gymnasticis artibus, Herophilum vero in Anatomices cognitione suo tempore principes existisse in memoriam reuocabit, vt idem vir summus olim pluribus demonstrauit in historia medicinæ, a rerum initio ad A. V. Romæ DXXXV. pag. 190. &c. & p. 373.

(r) Cap. LXXXIII.

bella omisit: & ad pilam primo folliculumque transit. Nihil itaque quo coniectura & explicatio nostra, melius confirmari & fortius communiri possit, superesse confido.

§. XVI.

Iam vero, age, istam arborem consideremus, cui Camelius infidet, cuiusque ramus ad tergum ipsius exsurgit, & supra caput extenditur. Cumque omnia, quæ hæcenus explicauimus, ad medicinam gymnasticam commode relata sint, etiam huius arboris significationem recte ad illam pertinere haud temere suspicamur. Videtur enim olea esse, ex qua oleum ad usum τὸν γυμναστικόν exprimeretur, similiterque ad usum Aliptarum, Iatraliptarum, vnctorum, reunctorum, & similibus, qui vel Gymnasis præerant, vel aliquo ministerio in illis fungebantur. Consueuerant enim Romani post balneum ungi, aut simplici oleo, aut unguentis peculiaribus ad vnctionem præparatis, vt videri potest ex loco *Suetonii* (s) supra adscripto. Erant autem apud illos, more Lacedæmonum, Xysti, balnea, vnctoria, s. elæothesia, loca vtpurimum coniuncta, vt ex vno facile possent peruenire ad alterum, vtque si lauissent, statim vnctioni commodum locum haberent. Cumque & pauperes, illico ob curam sanitatis conuenirent, necesse erat vt illorum egestati principis munificentia subueniretur, qui oleum suis sumptibus compararent, aut ex tributis aliorum populorum, Africa, Tripolitanorum, & Lacedæmoniorum collectum, illico diuiderent, quod alias nisi pecuniosi & ditiores nemo ob ingens pretium coemere poterat. Videmus huius ambiciose largitionis plurima exempla apud veteres, vbi oleum

D 3

non

(s) §. XIII. fin.

non solum tanquam congiarium, singulis ciuibus distributum est, verum etiam in vsum balnearum publicarum exhibitum. De quibus vide celeberrimi, & nuper insigni litterarum iactura coelitis Petri Burmanni *Dissertationem* eruditissimam de *Vestigalibus P. R. Cap. III. p. 33.* Digna est præterea vetus apud^(t) *Græverum* inscriptio, quam hic proferamus.

L. CAECILIUS. L. F. CILIO

III. VIR. A. P

QVI. TESTAMENTO. SVO. HS. N. XXX. MVNICIPIBVS. COMENSIBVS
LEGAVIT. QVORVM. REDITV. QVOTANNIS. PER. NEPTVNALIA. OLEVUM
IN. CAMPO. ET. IN. THERMIS. ET. BALINEIS. OMNIBVS. QVÆ. SVNT
COMI. POPVLO. PRÆBERETVR. T. F. I. etc.

Ex hac discimus, diuites etiam testamento reliquisse legata satis luculenta Balineis, vt oleum comparari possit, quo vterentur Gymnastæ f. Gymnasiorum aliptæ ad vngendos homines illico confluentes. Aliam adhuc inscriptionem græcam adtulit *Cl. van^(u) Dalen*, quæ testatur Cyrum quendam Apollonii filium & Archiatrum & Aliptam fuisse ac senatui millenas dedisse vel drachmas, vel minas Atticas, vt oleum ad vñctionem illis compararetur. Atqui hæc omnia satis manifeste declarant oleum vsibus Gymnasiorum & ἀλειπτηρίων inseruisse. Hæc vero non tantum vt diximus publica erant, sed priuata etiam, quæ quisque ditior pro commodo suo ædificabat, & instruebat, vt ex sola Plinii Epist. II. xvii. probandum esset, nisi innumeræ ruinæ Romæ adhuc veteris in ipsa noua superstites, hoc abunde

(t) In Inscriptionum antiquarum corpore pag. CCCLXXVI, n. 5.

(u) In op. cit. pag. 716.

abunde demonstrarent. In his vero Iatraliptæ &c. ordinem, modum, & tempus exercendi lauandi & vngendi præscribent, vt adeo neminem inficias ire credamus, & Augustum peculiarem locum his Diætetices præsidium destinatum habuisse, & Camelium ibi quæ ad conferuandam vel restituendam valetudinem facerent, præcepisse, & direxisse. Atque hinc, vt ab ludendi & exercendi peritia pilam gestare audiuius, sic ab vngendi artificio, quod callebat, oleam ipsi recte attributam esse. Plura qui de his, & §. superioribus prolatis legere cupiat is adeat celeberr. *Io. Henr. SCHVLZII (x) vtramque historiam medicinae* & ibi excitatos in priori Hier. Mercurialem. Petr. Fabrum, Octauium Falconerium, Antonium van Dale & Dissertationes ab ipso viro celeberrimo olim conscriptas.

§. XVII.

Noctuam, quam in numismate videmus, Mineruam indicare nemo facile negabit, quippe vulgatum est hanc autem symbolum esse huius deæ, vnde innumeris prope locis dicitur apud Homerum *γλαυκῶπις Ἀθήνη*. Immo omnes fere Atheniensium nummi Mineruam hoc symbolo exhibent, ne quid dicam de sigillis, statuis, toreumatibus, ceterisque huius Deæ imaginibus, vbi vel sola noctua Mineruam indicare debet, vel ipsa Dea hac aliante comite conspicitur. Rationem huius rei dabunt Mythologi, qui illam vt plurimum ex Cornuto (melius enim sic dicitur quam Phurnutus) adferunt ita autem ille Cap. XX. de Nat. Deor. *οἱ δὲ δράκοντες καὶ ἡ γλαυκὴ διὰ τὸ ἐμφεγῆς τῶν ὁμοίων ἀνατίθενται ταύτῃ τῇ γλαυκῶπιδι οὐσῃ.*
Noctua & Serpentes ei consecrati sunt propter oculorum proprie-

tatis

(x) pag. 192.

tatis similitudinem. Siquidem & ipsa non minus ac prædicta a-
 lia glaucos oculos habet. Videamus ergo quam ob causam
 Mineruæ symbolum in nostro nummo expressum sit. Tres
 autem quatuorue rationes huius facti adducemus. Pri-
 mum, quod Minerua habita sit præses atque inuentrix
 disciplinarum atque artium, hinc ex cerebro Iouis pro-
 gnata, quod literæ atque artes longæ diuersæ sint na-
 turæ, quam quod vel ex hereditate ad aliquem perue-
 niant, vel ex coitu humano producantur; (verba sunt
 laudati Cornuti) Gymnasticen vero esse disciplinam &
 artificium nemo diffitebitur; immo nec ipse Plato cui ce-
 terum minime sese illa commendabat hoc negare ausus
 est. Neque enim ars solum est, sed etiam difficillima,
 quantum etenim & quam prolixè olim ab ipsis veteribus
 disputatum est, de huius disciplinæ natura, utilitate, no-
 xa, adhibendi modo, tempore, ceterisque circumstantiis,
 quamque multum adhibuerunt diligentia vt ad certas &
 definitas regulas illam reuocarent, quod nisi artem pu-
 tassent plane inane ac superuacuum fuisset studium, cum
 quilibet ipse, quod vtile fore pro corporis sui conditio-
 ne existimaret, id ipsum sine aliorum admonitione arri-
 puisset. Erat itaque ars, & disciplina Gymnastice, atque
 iccirco ad Mineruam videbatur aliquo modo pertinere.
 Sed alteram audiamus rationem, quæ in eo consistit
 quod oleæ arboris, eiusdemque ad sanitatem & vitam
 hominum vsus inuentionem, Mineruæ veteres adscribe-
 rint. Sic clare de ea (y) Virgil.

Adsis - - - oleæque Minerua

Inuentrix - - -

vbi

(y) Georg. 1. 18. adde Gebhartum Elmenhorstium ad Arnob. p. 122. ed.
 Lugd. Bat. 1651. 4.

vbi vide *Germ. Val. Guellium*: hinc cum olim apud (z) Phaedrum quas vellent esse in tutela sua Diui legerent arbores, & alia alii placeret,

Minerua admirans quare steriles fumerent?
Interrogauit. Causam dixit Iuppiter:
Honore fructuum ne videamur vendere,
At mehercule (*inquit illa*) narrabit quod quis voluerit,
Oliua nobis propter fructus est gratior.

Supra autem olei commendationem in Gymnasiis. f. E-læothesis percepimus, ergo ob hanc causam, quædam cum Gymnastis ipsi familiaritas atque coniunctio intercedebat. Tertium accedit multo celebrius atque præstantius argumentum, quod explicauerunt Viri doctissimi. (*a*) *Rouardus* (*b*), *Tomasinus* & (*c*) *Struuius*, atque hinc gratiam nobis fecerunt inutilis repetitionis. Constat autem in hoc, quod Minerua, in scholis, ludis, atque in ipsis Gymnasiis, in quibus conueniebant iuuenes exercendi corpus causa, culta atque obseruata sit. Tandem subiungimus, aptissime hic exprimi Mineruæ symbolum, quod illa etiam medicinæ præesse, illamque iuuare credebatur, cuius Gymnasticen & Iatralipticen partem aliquam esse percepimus. Testantur de hoc Mineruæ munere inscriptiones apud *Gruterum in op. cit* quarum altera legitur pag. LXXXI. n. 9.

E

MINER-

(z) Fabul. III. 17.

(a) Coniect. I. 10.

(b) De Donar. & tabell. votiu. Cap. 23.

(c) Syntagm. Antiquit. Rom. p. 94.

MINERVÆ
MEMORI
COELIA. IVLIANA
INDVLGENTIA
MEDICINARVM
EIVS. INFIRMITATE
GRAVI. LIBERATA
D. P

altera pag. MLXVII. quæ omnes simul comprobant mox
adlatam non esse spuriam aut suppositam, quemadmo-
dum (d) *Boxhornius* volebat, siquidem in harum alte-
ra ipsa Minerva cognomine Medica reperitur,
num. 4. hæc est.

MINERVAE
MEMORI . T V L L I
A. SVPERIANA. RES
TITVTIONE. FACTA
SIBI. CAPILLORVM

& num. 7.

ΑΘΑΝΑΤΑΙ. ΠΟΛΙΑ ΔΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΤΗΕΡ. ΤΗΕ. ΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑΣ

num. 3. vero:

MINERVAE MEDICAE
CABARDIAE
VALERIA SAMMONIA
VERCELESIS. V.S.L.M.

Speramus itaque omnes nobiscum sentire, qui Mineruam
artium inuentricem, Oleæ auctorem, Gymnasia præsi-
dem,

(d) *Quæst. Rom. Cap. 33*

dem, & denique medicam, in nummo medici, atque Iatraliptæ Camelii, recte atque apte significatam esse arbitramur.

§. XVIII.

Ad postremam averse partis numismatis nostri effigiem progredimur, cumque ibi in virga circumuincti serpentes & ad Mercurium maxime, & ad Aesculapium ex parte possint referri, dubii hæremus in transuersa illa figura, quæ & folia & alas (nam tertium quiddam vix suspicari licet) representare potest. Exponemus vtramque, cum vero minus videatur cum veritate consentire, si de Aesculapio interpretari velimus, incipiamus de Mercurio, cuius caduceum hic exhiberi, subnexam vero figuram alas esse, frequenter cum caduceo coniunctas, existimamus, sed vel longo temporum vsu ita detritas vel iam olim a monetario parum accurate expressas, vt in nostro discerni vix queant. Indicat autem caduceus, vbi cumque tandem conspicitur, ipsum Mercurium, quemadmodum vt vidimus noctua Mineruam, Iouem aquila, Iunonem pauo, Neptunum tridens, & dracones Aesculapium &c. hinc dicitur Mercurius Caducitor (rect. leg. caduceator) ab (e) *Arnobio*, caducifer (f) *Ouidio*, & gestator affabilium colubrarum ab eodem (g) *Arnobio*. Hunc artium inuentorem etiam Germani veteres celebrabant, vt ex *Cæsaris Lib. VI. de Bello Gallico cap. 17.* discimus. Græci vero quadratum effingebant, quod quatuor maximas artes, litteras, Musicam, Palæstram, & Geometriam

E 2

(e) Lib. III. p. m. 118.

(f) *Metam.* II. 708. & *Fast.* IV. 605.

(g) Lib. IV. pag. 141.

triam inuenit. Ob Palæstræ inuentionem etiam ἐναγώγιστον & ἀγώνιον Græci laudabant: vid. *Fabrum in Agonistic. Lib. I. Cap. 16.* Hinc pugillatibus & luctationibus præesse dicebant. Ex multis locis, a laudato *Fabro* in hanc rem productis, placet tantum adscribere illum ex *Cornuti Cap. 16. fin. de Nat. Deorum*, ubi σέβονταί δὲ αὐτόν inquit, καὶ ἐν ταῖς παλαιστροῖς μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὡς τῆ ἰσχυρί μετὰ λογισμοῦ χεῖρα δέοντος &c.. *Simul cum Hercule in palastris colitur, ut demonstretur, fortitudine utendum esse, cum ratione & prudentia &c. & (h) Arnobii testimonium ex Lib. III. p. m. 114. editionis laudatæ: Curat Mercurius ceromas, pugillatibus & luctationibus præest &c.* Atque ex his concludimus propter ipsum hoc inuentum, seu propter tutelam artis palæstricæ & gymnasticæ, Mercurii symbolum in nostro numismate expressum esse. Accedebat præterea, quod illum etiam sanitatis causâ inuocarent, quod testatur inscriptio apud *Gruerum pag. MLXVII.*

DEO. MERC

M. NONIVS. APR

VS. CARINVS

PRO. SALVTE. SVA

V. S. L. M.

Vt adeo geminam possimus rationem adferre, cur Mercurii magis quam alterius dei insigne, monetarius, vel quisquis huius nummi auctor erat, exprimi curauerit. Satis de Mercurio: pauca adhuc de Æsculapio monenda sunt: siquis enim hunc indicari in nostro numismate sibi persuadeat, is necesse habet, figuram illam, quam caduceum diximus, baculum Æsculapii cum serpen-

(h) Conf. ibi Elmenhorstii not.

pentibus ipsi sacris existimare; alas vero folia arboris cuiusdam salutiferæ Aesculapio sacræ: at ficulnea hæc esse, qui nummum diligenter inspexerit, & argumenta bene expenderit, quilibet percipiet, ergo profligata hac explicatione, nostram, quæ caduceum Mercurio adscribit, recte vindicamus.

§. XIX.

Hætenus omnia, atque, ut nobis videtur, satis feliciter, quæ auersa numismatis pars exhibet, explicauimus: reliquum est, ut pauca de subscripto nomine adferamus. In hoc maxime vnica illa littera *τὸ V*, quæ præcedit nomen CAMELIO, nos perturbat. Non enim videtur explicanda Volusus, Volero, Vopiscus &c. quæ prænomina erant apud Romanos, quorumque quædam postea cognomina facta sunt. Si enim illud concedamus, oportet: Camelium liberum natum esse, quod vix verisimile in illo, quem iatraliptæ locum apud Augustum tenuisse & forte gratia eius ad liberti statum peruenisse assumimus, admitti posse videtur. Fingamus etiam fuisse ex illis peregrinis Romæ viuentibus, quos Iulius Cæsar aliquando ciuitate donauit, de quibus accipiunt viri eruditi *Suetonii* verba in *Iulio* Cap. XLII. necesse nihilominus erit, ut sese in patrocinium cuiusdam e primoribus Romanis receperit, atque inde prænomen consecutus sit. Cum itaque hæc opinio multis difficultatibus implicata sit: fortassis haud iniquior illa erit coniectura, quæ Camelium libertum fuisse statuit, vel Valerii cuiusdam, vel Voconii, Vipsanii, Vibii, Vergilii, Varguntei, Vettii, Veturii, Vinicii &c. atque ex vna harum gentium nomen vel Valerii, vel Voconii &c. accepisse. Nouimus enim illam Romanorum consuetudi-

E 3.

nem,

nem, qui libertos suos cogebant, ut nomina patronorum retinerent, quod exemplis M. Tullii Tironis, Antonii Musæ, Scribonii Largi, Livii Andronici, C. Iulii Hygini, aliorumque innumeris comprobatur. Postea temporis Cameliorum nomen ingenuum fuisse, immo aliquos, qui illud gerebant, forte ad dignitates etiam accessisse, testantur inscriptiones apud *Gruterum*, quarum altera (j), inter tribules tribus Succusanae, qui basin marmoream imp. Vesp. poni curauerunt, numerat C. CAMELIVM HERACLAM, (k) altera. C. CAMELLIVM AFRICANI FABIANI. HONORATI VEFL. AVG. P. P. P. meminif.

§. XX.

Reuertimur nunc ad Augustum, morbi que ipsius curationem; hanc (l) *Plinius* indicat factam esse contraria medicina. Verba eius, quorum perspicuitas sine repetitione ante dictorum vix intelligi potest, integra adscribam. *Dissederunt inquit hæc diu scholæ* (scilicet Erasistrati & Acronis Agrigentini) & omnes eas damnauit Herophilus, in muscos pedes venarum pulsu descripto per atatum gradus. *Deserta deinde & hæc secta est: quoniam necesse erat in ea litteras scire. Mutata & quam postea Asclepiades (ut (m) retulimus) inuenerat. Auditor eius Themison fuit, qui que inter initia scripsit, illo mox recedente a vita, ad sua placita mutauit. Sed & illa Antonius Musa, eiusdem, auctoritate Diui Augusti, quem contraria medicina graui periculo exemerat. Obseruanda hic cumprimis illa verba, contraria medicina, atque inquit-*

(j) p. CCXLI

(k) p. CCCLXIV. n. 1.

(l) Hist. Nat. Lib. XXIX. Sect. I.

(m) Lib. XXVI. Sect. VII. & VIII.

inquirendum ante omnia, quo sensu illam medicinam, cuius ope Musa Augustum graui periculo exemit, dicta sit a Plinio contraria. Supra audiuius §. V. referente Suetonio vsurpata esse in hoc Augusti morbo & calida fomenta, & frigida scilicet medicamenta, vel medicamento- rum vim habentia, audiuius etiam illud, calida fomenta non profuisse, hinc Augustum frigidis curari coactum esse: ergo necesse est Camelium illa calida præscripsisse, quod etiam confirmatur verbis eiusdem Plinii §. IX adscriptis. Decima autem paragrapho demonstrauimus Plinium utroque loco, & Suetonium, Dionemque Casium l. l. de vno eodemque morbo locutos esse. Vocatur ergo contraria medicina, illa frigida, quam Antonius Musa exhibuit, in oppositione calidorum, quibus Camelius vsus erat. Sic vocabulo *contrarii* sæpe vsi sunt optimi auctores melioris æui, pro oppositus, ex aduersum, seu e directo aduersus, non enim pro simpliciter aduersus, seu inimicus, noxius, periculosus hoc loco poni debuit, quod salutaris effectus, qui subsequutus est, suadet, præter ipsam illam calidorum & frigidorum comparisonem, quæ ut *trò contrariam* hoc loco per oppositam explicemus postulat. Sic (n) Ouid. de cygno dicens

- - - - ignemque perosus

Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

& de (o) Coruo dicens,

Cui color albus erat, nunc est contrarius albo,

item (p) Cicero. *Cum duæ res ista contraria me conturbent, ex quibus aut in altera mihi velim, si potes, obtemperes, aut in altera non offendas.* Alia, adeo sunt innumera loca, studio breui-

(n) Metam. II. v. 380.

(o) Metam. II. 541.

(p) Ep. ad. Fam. V. 14.

breuitatis omittimus. Certe & (q) *Suetonius Plinium* secutus est, inquiens de Augusto: *contrariam Scaepitem rationem medendi necessario subiit.*

§. XXI.

Singula vt accuratius perspiciantur, considerabimus primum quæ fuerit *Camelii* medicina, quam in Augusto curando adhibuit; calida autem natura vel indolis fuisse dictum est. Ex quo fere concludimus, vel tanquam *Iatraliptam*, balnea, frictions, corporis commotiones, & quæ *Suetonius* indicat, fomenta calida illum frequentasse, vel vini usum liberalius permisisse, vel denique magnas illas compositiones, quæ antidotorum nomine tunc frequentabantur, adhibuisse. In qua cum simus sententia, necesse est vt illum *Asclepiadem* fuisse, & huius in medendo præcepta accurate obseruasse, affirmemus: Neque enim illud temere nos assumere, illi videbunt, qui auo Augusteo, *Asclepiadem* adhuc summo in honore fuisse, eiusque dogmata multo plures tunc arripuisse considerabunt. Hic vero insigne quantum tribuit "illis rationibus, quibus perspirabilitas, & manantium corpusculorum (quæ fingebat) liber effluxus promoueri poterat, hinc, vini, gestationis, & frictionis usum commendabat, immo omnium copiosissime de frictione, cuius auctor etiam haberi voluit, præcipiebat". Verba sunt excellentissimi viri *SCHVLZII* in compendio *Hist. Med.* §. LXXXXVII. "existimabat enim per tenuissimos corporis meatus facillime penetrando, illos aperire, adeoque stagnationes & infarctus expedire,, vid. ibidem §. LXXXXVIII. Quid autem facilius imponebat *Camelio*

(q) Loco §. V. apscripto.

melio, qui obstructions & infarctus viscerum suspicari poterat, (esse etenim illos febris hecticæ causas ^(r) supra probauimus). Atque hinc Asclepiadis vestigiis nimis tenaciter infiltens, calidis medicamentis, & fomentis, discutitendos existimabat, religioni sibi ducens a disciplina ipsius vel latum vnguem recedere, quam vel ex ipsius ore insigni garrulitate inculcatam tenebat, vel aliquot ex experimentis sed talis comprobata viderat. Huc etenim pertinent illa *Plinii* Camelium religione nimia inductum, frigidorum vsum negasse Augusto. Vinum autem, balnea, frictiones, corporis commotiones &c. referenda esse ad illa, quibus fortior sanguinis circuitus excitatur, & hinc calor augetur, nemo nisi harum rerum plane expertus, aut communi sensu priuatus, negare audebit. At nec quicquam illis profecisse, tum rerum euentus comprobauit, tum ipsum si institutum fuisset medicamentorum, & morbi accuratius examen docere potuisset. Prius *Suetonius* confirmat, *calida* referens *fomenta nihil profuisse*, & *Plinius*, Camelium, inquit, Augustum non restituisse in pristinam valetudinem, quod frigida admittere noluisse. Posterius credo omnibus facile constabit, qui considerabunt, Camelium ne morbi quidem veram indolem & causas perpendisse. Supra etenim dictum est, esse in febris hectica celeriore, & inæqualem sanguinis circulum, sudoremque fortiozem immo si distillationes admittamus. §. VIII. assertas, illas ex aere calido & humido cui expositus erat Augustus, originem duxisse, Cameliumque probe fecisse, qui sudorem calidis fomentis &c. augebat, aeremque insuper humidum & calidum balineis, immo & ipsis fomentis pro-

F

curabat

(r) §. VI. & VIII. conf.

curabat, vt adeo corpus, quod auctri & interna viscerum vitia, nondum plane debilitauerant, id ille peruersa sua medicina prorsus disturbarer, atque concuteret.

§. XXII.

Ergo cum vel illa ipsa morbi atrocitate, vel peruersa Cameli medendi ratione ad desperationem redactus esset Augustus, commisit se totum diligentia & industria Antonii Musae, qui illum frigidis curare instituit. Feceritne illud vel experiundo in summo Augusti periculo alterum extremum, vel ipso suo iudicio, quod scilicet omnino salutare putaret, id vero incertum est. Proximus tamen posterius videtur ad verum accedere, testabatur enim supra *Plinius*, Musam mutasse placita *Aesclepiadis*, quae omnia ad calorem augendum faciebant, & (s) alio loco, clarius hac de re loquitur, cum enim ibi de *Euphorbo* dixisset, subiungit: *Frater is fuit Musa, a quo Dinum Augustum conseruatum indicauimus. Idem fratres institueret, a balneis, frigida multa, corpora adstringere. Antea non erat mos nisi calida tantum lauare* &c. commendauit ergo frigida hoc tempore fomenta tantum, quae balneorum vicibus fungebantur, horum etenim *Suetonius* tantum meminit, & haec *Dio* indicat per *ψυχροθεσίαν*, non balneorum, aut lauacionum, vix etenim tantum superfuisse Augusto virium existimamus, vt his ipsis praesentibus adhuc vti potuisset. Viderat certe *Antonius* noster balneorum tam crebrum apud Romanos usum, ad delectationem potius, quam ad sanitatem tuendam frequentatum, obesse firmo corporis habitui, & virili robori. Intellexerat corpus balneis

(s) Lib. XXV. Sect. XXXVIII.

neis illis calidis, magis debilitari, partes resolui: ergo medium quoddam inueniebat, illis salutare, qui nec volebant istis suis deliciis priuari, & corpus tamen contra morborum incurfiones, (quibus obiiciuntur corpora flaccida & debilitata) saluum ac tutum præstare; iubebat exteriorem cutis habitum, primum calidis deliniri, deinde frigidis lauacris adstringi. Interdum etiam, ubi ratio id exigebat, solis frigidis perlui, vt (t) *Horatium* in hoc habemus testem satis locupletem, cuius hæc sunt.

- - - nam mihi Baias
 Mu à superuacuas Antonius, et tamen illis
 Me facit inuisum, gelida cum perluor vnda
 Per medium frigus &c.

Durasse illam methodum etiam longe post Musæ tempora discimus ex notis *Harduini* ad *Plinii* locum citatum: docuisse namque obseruat idem *Agathinum* apud (u) *Oribasium*: frigida scilicet lauari a balneis. Præclara sunt in hanc rem verba (x) *Clementis Alexandrini*, quæ nobiscum, pro summa sua humanitate, communicauit fautor celeberrimus *Io. Henr. SCHVLZIVS* quæque iam adscribam: αἱ δὲ, inquit *Clemens*, τῶ βαλανείου συνεχῆς χησεῖς, καθαροῦσι τὰς δυνάμεις, καὶ τὸς φυσικοὺς χαλῶσι τῶνους. πάλλάνις δὲ ἐκλύσει ἀγροῦσι, καὶ λεπτοθυμίας. Porro autem balnei frequentes usus vires adimunt, naturalemque roboris vehementiam relaxant, sæpe autem dissolunt, & ut quis animò linquatur, efficiunt. - - εἰ μὴ οὖν πρὸς τι ὠφελεῖ τὸ λουτρὸν, ἤδη σφῆς ἐκλυτέον αὐτῶ. Ἀνδρῶπογναφεῖα ἐκλύου

(t) Lib. I. Epistol. XV. 2.
 (u) Lib. X. Collect. Medic. cap. 7.
 (x) Pædagog. Lib. III. Cap. IX.

λουν αὐτὰ οἱ παλαγοὶ. ἐπεὶ δ᾿ αὐτὸν ἢ προσημὸν ἔακοι τὰ σώ-
 ματα, καὶ προηροῖσιν ἀναγκὰς καθεψῶντα, κατὰ τὰ
 αὐτὰ τὸ σιδηρὸν μαλασσόμενος τῇ θερμότητι τῆς σαρκὸς ἐν-
 τεῦθεν οἶονε τῆς βαφῆς, καὶ τῆς στομάσεως τὴ ψυχρῶν δέο-
 μεθα &c. Nisi ergo aliquid prosit lauacrum, non oportet nos
 eo resolvere. Veteres ea ἀνδροπονομαθεῖα, hoc est, fulloni-
 nicas hominum officinas vocarunt, quoniam citius quam par-
 erat, pannosa corpora efficiunt, & ante tempus cogunt abster-
 gendo consensescere, dum non secus ac in ferro calore. caro mol-
 lificatur. Hinc frigidi veluti tinctura, & temperatura, opus
 habemus. Atque hæc de lauacris & fomentis frigidis
 dicta sufficiant, plura dabit Baccius de thermis. Cap. 25.

§. XXIII.

Laudari etiam a Dione audiuimus inter frigida me-
 dicamenta, præter ψυχρολοσίαν, ad curationem Augu-
 sti adhibitam, ψυχροποισίαν, quam strictius accipiendam
 putamus, neque enim solam frigidam bibendam præce-
 pisse Musam, sed dilutas potiones, frigidas quidem, sed
 medicamentosas, & morbo Augusti tollendo inprimis
 conuenientes. Quanam illæ fuerint suspicari licet ex
 (γ) Plinio, qui lactucis conseruatum Augustum inque tantum
 receptam esse earum commendationem, indicat, ut seruari et-
 iam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Siue ergo
 iam tum oxymel illud repertum erat cum lactuca com-
 positum, siue solus succus lactucæ expressus intelligatur,
 quorum altero Cæsar utebatur, Dionis certe verba vind-
 dicantur, & sensu commodo explicantur. Nemini ete-
 nim illud incognitum esse potest, lactucis omnibus na-
 turam esse refrigeratricem, quæ iccirco, ut Plinius per-
 git l. 1. estate gratæ stomacho, fastidium auferunt, cibique

(γ) Lib. XIX, Sect. XXXVIII.

apparentiam faciunt, immo somnum omnes pariunt, cui geminum est (z.) Galeni testimonium ab *Harduino* ad h. l. productum, prodit etenim, lactucam vespere commanducatam, fuisse sibi aduersus vigilias remedio singulari. Nihil moror Florentini illius seu Florentii commenta, qui apud (a) *Cassianum Bassum* inquit: ὕπνον ἐπιφέρει τοῖς μὲν ὑγιαίνουσιν ἐπιθυμητὴν, τοῖς δὲ νοσῶσιν, ὑποτιθεμένη ἀγνοῶσι. καὶ μάλιστα, εἰ τις τὴν θριδάκα τῆ ἀριστερᾶ χειρὶ αὐτὸρῶχον προἀνατολῆς ἤλιου λαβὼν ἐν τῆς γῆς δεξιᾷ λάθρα ὑπὸ τὰ στρώματα τοῦ κείμενου. Καὶ ὁ χυλὸς δὲ ταύτης ἐπιχειρίμενος τῶ μετώπῳ τῆ ἀρρώστου ὕπνον αὐτῷ ἐπάξει. *Somnum inducit fanis quidem in cibo acceptum, agris vero suppositum nescientibus, & praesertim, si quis vinivradicem lactucae sativae sinistra manu enullam e terra ante solis exortum, clam sub stratum aegri ponat. Succus etiam huius fronti aegroti illius, somnum ipsi inducet. & paullo post: καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα τῆς θριδάκος ἢ γ. ἢ ἐν, ὕπνον ἐπάξει τῶ κείμενῳ, τιθέμενα κρυφῶς ὑπὸ τὴν κοίτην, ὥστε τὰ μὲν ἀποσπασμένα ἀπὸ τῆ κεφαλῆ πρὸς τὰς πόδας ἔρῶν τὰ δὲ ἀνω βλέποντα πρὸς τὴν κεφαλὴν. Ipsa etiam folia lactucae quinque numero, aut tria aut unum, somnum inducent aegroti, clanculum sub puluinari posita, ita ut partes a caule anulse ad pedes aegroti spectent, superne vero ad aegri caput. Haec enim, si ad viuum refecare velimus, nugae esse manifesto deprehendemus. Meliora sunt quae de lactuca praecipit idem, statim ab initio huius capitis: θριδάξ, inquit, ὕγρον καὶ ψυχρὸν ἐστὶ λάχανον, διὰ τῆτο πρὸς τοὺς πυράδεις φλεγμονὰς ἀριόξαι. ἔστι δὲ αἰθρῶν ἔδεσμα, καὶ ὑπνατικόν, καὶ γάλακτος προτροπτικόν. Lactucae humidum & frigidum est olus, & ideo ardentibus inflammationibus congrua*

F 3

(z.) Lib. II. de alim. facult. Cap. 40. p. 359. Tom. V.

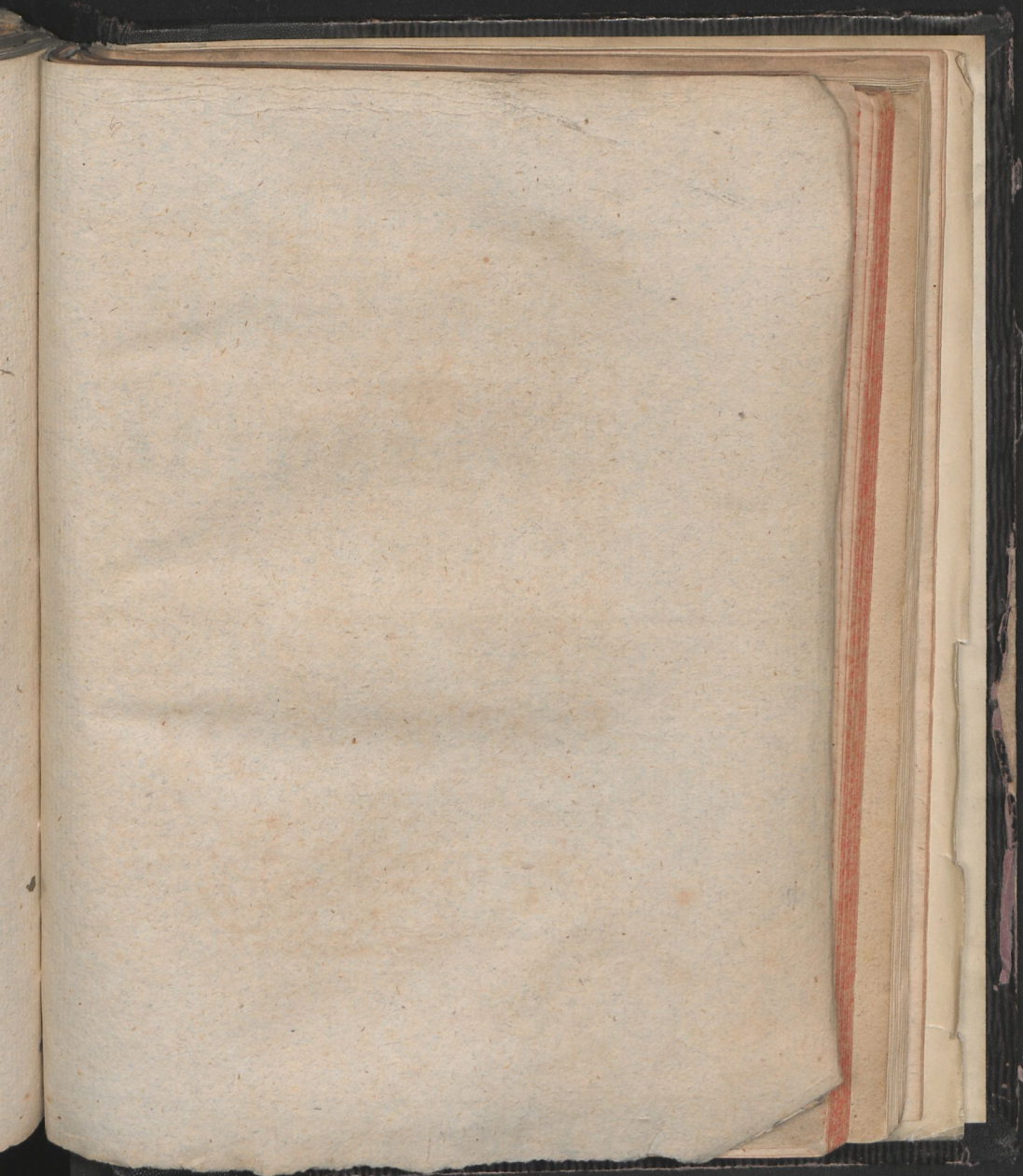
(a) In Geoponicorum a viro CL. Petro Needham editorum Lib. XII. Cap. XIII.

est. Est autem edulium sitim extinguens, & somnificum, & lac allicit. Tria itaque sunt quæ lactucam commendant, primum quod refrigeret, deinde quod humectet, & gelatinosas particulas bene multas corpori præbeat, postremum quod *ἀγρυπτικόν* arceat. Hæc tria & olim adscripsisse eius naturæ veteres, ex ipsis illorum testimoniis percepimus: de adsensu hodiernorum medicorum nemo dubitat, qui semen etiam inter decantata illa quatuor minora frigida aduocarunt, & de huius virtutibus, immo & succi, foliorum, & radices late præceperunt, quos, si placet, consuli posse existimo. Singula nunc expendimus quæ ad historiam morbi & remediorum, immo ad utrorumque iudicium pertinere putauimus, quæque ad propositum nostrum facere nobis visa sunt. Potuissimus etiam *ἐπιλεγίαν* horum adiungere, nisi longioris moræ habenda esset ratio, & præterea necessitatum nostrarum. Quam ob rem illa, quæ forte hinc inde parata erant ad locupletandam commentationem, studiose prætermittimus, inque aliud tempus, vel reiciimus, vel hisce Te Lectorem contentum fore speramus.

VERBUM NON AMPLIUS ADDAM.

Halle, Diss., 1741

ULB Halle

004 779 452

3

1742, 146

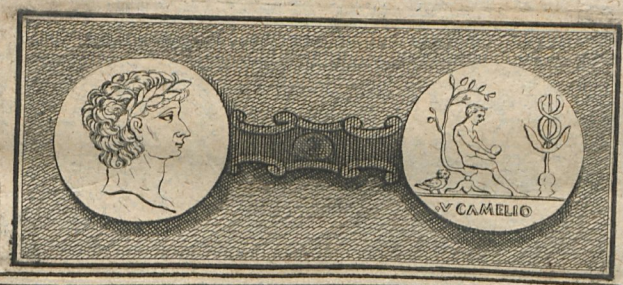
DISSERTATIONEM SOLLEMNEM
DE
AVGVSTO
CONTRARIA MEDICINA CVRATO
PRO HONORIBVS DOCTORIS

Ad D. Septembr. clb Ioc c xxxxi.

DEFENDET

M. CHRISTIANVS ROSE

RVPINENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis JOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

